

HISTORICKÝ PŘEHLED VYBRANÉ REGIONY

Petra Maříková Vičková

01.11.2017

AEB%37 Dálkový obchod ve středověké Evropě

ADMINISTRATIVA

- Termín náhradní výuky: v jednání – po „normální“ výuce?
- Změna podmínek pro udělení zápočtu: test

„OKRAJOVÉ“ OBLASTI EVROPY

- Španělsko a Al-Andalús
- Blízký východ a východní Středomoří – expanze Arabů
- Byzantská říše
- Kyjevská Rus
- Chazarský kaganát

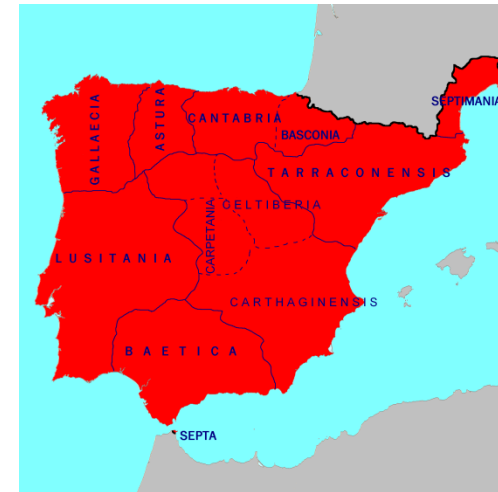
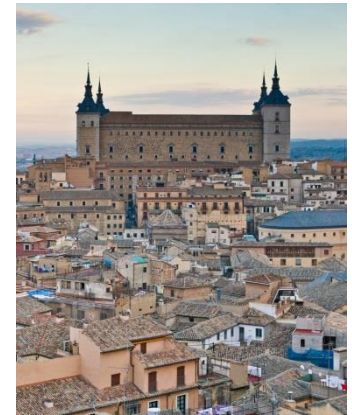
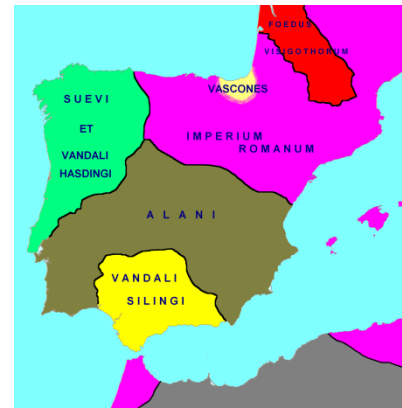

Download from
Dreamstime.com
This watermarked comp image is for previewing purposes only.

57164458
Vampy1 | Dreamstime.com

GÓTSKÁ KRÁLOVSTVÍ NA PYRENEJSKÉM POLOOSTROVĚ

- Pozdní antika: rok 409
 - ▣ Západořímská říše
 - ▣ Království Svebů, Vandalů (Hasdingové, Silingové), po 428: odchod do severní Afriky
 - ▣ Nápor Visigótů
- Visigótské království
 - ▣ 418-c. 720
 - ▣ Hl. město Toulouse, následně Toledo
 - ▣ Lex Iudiciorum
 - ▣ 711: král Roderik

Al-Andalús

- Maorský / Islámský Pyrenejský poloostrov
- Základní chronologie:
 - Ummajovský chalífát (711–756)
 - Córdobaský emirát (756–929)
 - Córdobaský chalífát (929–1031)
 - nástupnická království (taifas) po Córdobaském chalífátu (1031–13.st)
 - vláda Almorávidů (1085–1145 AD)
 - a Almohadů (1147–1238 AD)
 - Granadský emirát (1238–1492 AD)
- Střetávání se a soužití mezi křesťany, muslimy a židy
- Centrum vzdělanosti – Cordóba, Medina al-Zahra

Córdobský emirát

- Trvání: 756–929 n.l.
- Vznik:
 - Ummájovci (chalífové z Damašku) dobývají Iberský poloostrov 711–718 – jejich představitelé drží titul emír / wálí
 - 756: Abdarrahmán I. – osamostatňuje se od vlády z abbásovské Damašku a stává se samostatným emírem z Córdoby
 - Abdarrahmán I. – přeživší potomek Ummajovské dynastie z Damašku po tzv. Abbásovské revoltě 750
- Ovládají al-Andalús a část severní Afriky
- 929: Abdarrahmán III. se sám prohlašuje chalífou – soutěží o moc s abbásovským chalífou v Bagdádu a šíitským chalífou v Tunisu

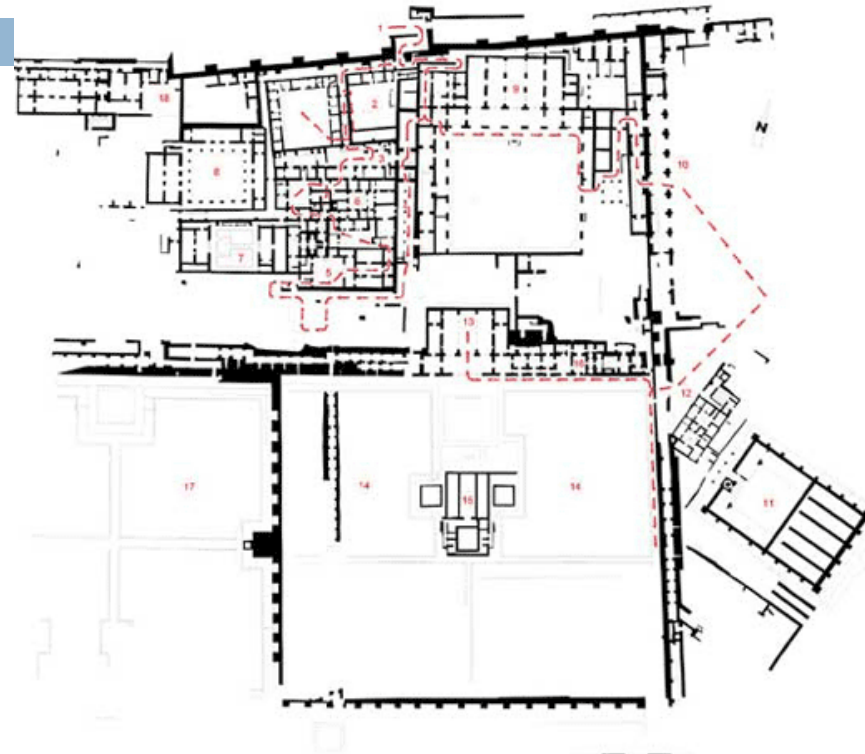
Córdobský chalífát

- Trvání: 929–1031 AD
- Umajjovská dynastie: vrchol andalúských islámských dějin
- Abdarrahmán III.
 - po 929 expanze do S Afriky: pobřežní města s loděnicemi: Ceuta, Tanger, Melilla
 - diplomatické kontakty s křesťanskou Evropou – Ibrahim ibn Jákub
- Al-Hakim II. (961–976)
 - stejná politika jako otec
 - Ibráhím ibn Jákúb al-Tartuši a jeho cesta do Magdeburku na dvůr Oty I. – 961/2 nebo 965/6
- 976: postupný úpadek chalífátu – titul jen nominální – moc mají rádci
- 1031 AD: rychlý rozpad na množství malých států – taifas
- Ekonomika: orientovaná na obchod: vývoz textilu, keramiky, skla, kovových předmětů (Ag, Au)
- Zemědělství: rýže, vodní melouny, banány, lilek, tvrdá pšenice
 - umělé zavlažování – vodní kola
- Obchod s otroky: ze střední Evropy – dále do Afriky
- Mince: zlaté dináry a stříbrné dirhamy

Medína al-Zahra

- Reziđenční palácové město Z od Cordóby: vybudoval Abdarrahmán III.
 - politicko-ideologické důvody založení – demonstrace síly vůči fátimovským vládcům Blízkého východu a Afriky
- Trvání: 936 – 50tá léta 9. st., tj. cca 80 let
- Nejznámější stavba: tzv. trůnní sál Abdarrahmána III.
- Virtuální prezentace výzkumů: Laboratory of Archaeology and Architecture of the City:
<http://www.laac.es>

1 PUERTA NORTE	10 PÓRTICO Y CALLE EN RAMPA
2 VIVIENDAS SUPERIORES	11 MEZQUITA ALJAMA
3 CUERPO DE GUARDIA	12 VIVIENDAS FRENTE A LA MEZQUITA
4 CABALLERIZAS	13 SALÓN DE ABD AL-RAHMAN III
5 CASA DE YA'FAR	14 JARDÍN ALTO
6 VIVIENDAS DE SERVICIO	15 UN EDIFICIO EN POSICIÓN CENTRAL
7 VIVIENDA DE LA ALBERCA	16 BAÑO UNIPERSONAL
8 PATIO DE LOS PILARES	17 JARDÍN BAJO
9 CONJUNTO DEL EDIFICIO BASILICAL SUPERIOR	18 DAR AL-MULK

Medína al-Zahra

Taifas

- Drobná knížectví vzniklá po 1031
- Trvání: 1031–1238 AD
- několik fází – vláda berberských kmenů – po 1085 (pád Toleda) Almorávidů a Almohavidů (po 1147 – pád Lisabonu)
- Vrchol: 11. st.
- Počet: různý, kolem 45
 - Hlavní: Toledo, Zaragoza, Granada, Córdoba, Sevilla, Almería, Murcia
- Poslední taifas: Granada – padla 1492

Byzantská (Východořímská) říše

- 330: Konstantin Veliký zakládá nové hlavní město Konstantinopol na místě osady Byzantion
- 395: rozdělení říše na východo- a západořímskou říši
- Justinián I.: územní vrchol
- 7 st.: hlavní změny: řečtina jako úřední jazyk, dopad islámské expanze
- Makedonská dynastie: 867 – 1056
- 10. st.: velmocenské postavení
- 1054: Velké schizma
- 1071: seldžučtí Turci získávají Malou Asii
- Komnenovci: 1081 – 1185 - dočasné obnovení moci
- 1204: dobytí Konstantinopole během 4. křížové výpravy
- 1261: obnovení římské říše X občanské války
- 1453: osmanští Turci zničili Byzanc

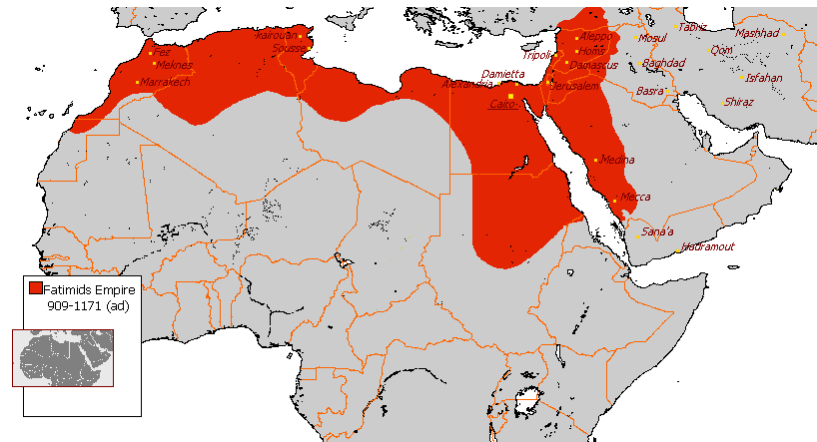
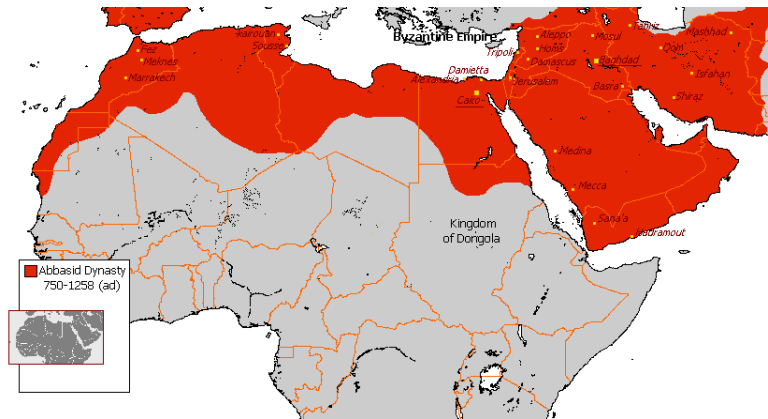

EXPANZE ISLÁMU

- 632: smrt proroka Mohameda – spory o nástupnictví. Chalífa je volený
 - Tzv. Rášidský chalífát
 - Spory: sunnitští X šiitští muslimové
- Expanze:
 - 633–637: byzantská území v Sýrii, Palestině
 - 637: Mezopotámie - Sásanovci
 - 639–643: Egypt
 - 641: Írán
 - 649: Kypr
- Umajjovský chalífát (661–750)
 - Hlavní město: Damašek
 - 747: šiitské povstání – nastupují Abbásovci

- Abbásovský chalífát (750–1258)
 - ▣ Hlavní město: Bagdád
 - ▣ Hárún ar-Rašíd
- Fátimovský chalífát (909–1171)
 - ▣ 11. st.: vrchol moci, následně: úpadek, boje se seldžuckými Turky
 - ▣ 12.st.: vzestup moci kurdských vojenských velitelů Saladin (zakladatel Ajjúbovců – vládli v Egyptě a Sýrii)
- Ajjúbovcí:
 - ▣ Saladin a jeho nástupci

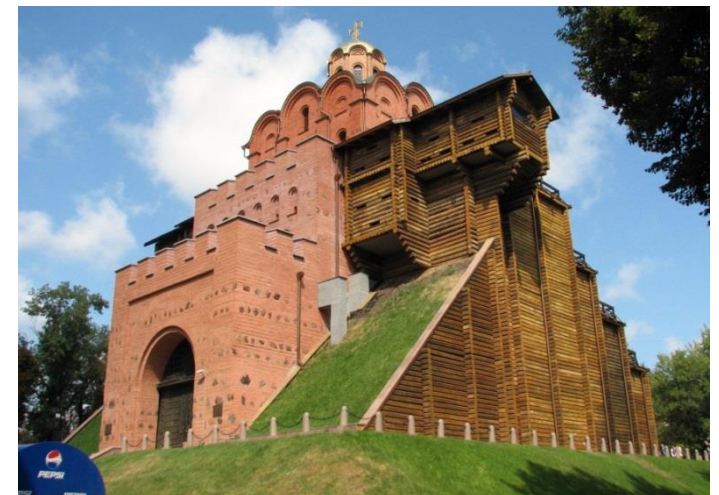
Kyjevská Rus

- Problematika Varjagů
- Politické dějiny:
 - 862: Novgorod: nástup knížete Rurika (zemřel 878/879)
 - 882: nástupce Oleg: sjednocení vlády Kyjeva na Novgorodu
 - Kníže Igor (912–945) zabit během povstání Drevljanů
 - Smlouva s Byzanci
 - Syn Svjatoslav (od 945): expanze státu
 - vyvrátil Chazary
 - konflikty s Bulharskem
 - Balkán – Byzanc – 972 zabit Pečeněhy
 - 987: Vladimír I. (978–1015) přijímá křesťanství
 - Jaroslav I. Moudrý 978-1054: vrchol KR
 - 1169: vypálení Kyjeva a rozpad říše na množství samostatných knížectví

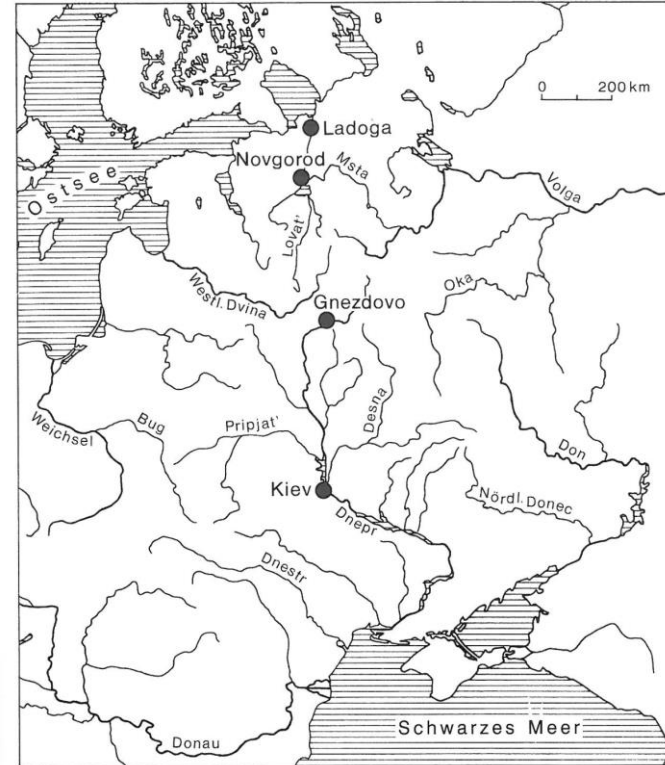

KYJEV

- 8.st: 3 hradiště na kupecké cestě – kmen Poljanů
- Askold a Dir – Rurikovi družiníci X osamostatňují se – dobývají Kyjev
- 882: bitva u Kyjeva: Askold a Dir X Oleg = vznik Kyjevské Rusi
- Rozvoj: 10. st:
 - kníže Vladimír I.: tzv. Desátkový chrám Zesnutí sv. Bohorodičky – nejstarší kamenný chrám na KR
 - Metropolitní chrám sv. Sofie: počátek 10. st., dřevěný
 - Tzv. zlatá brána: Jaroslav Moudrý

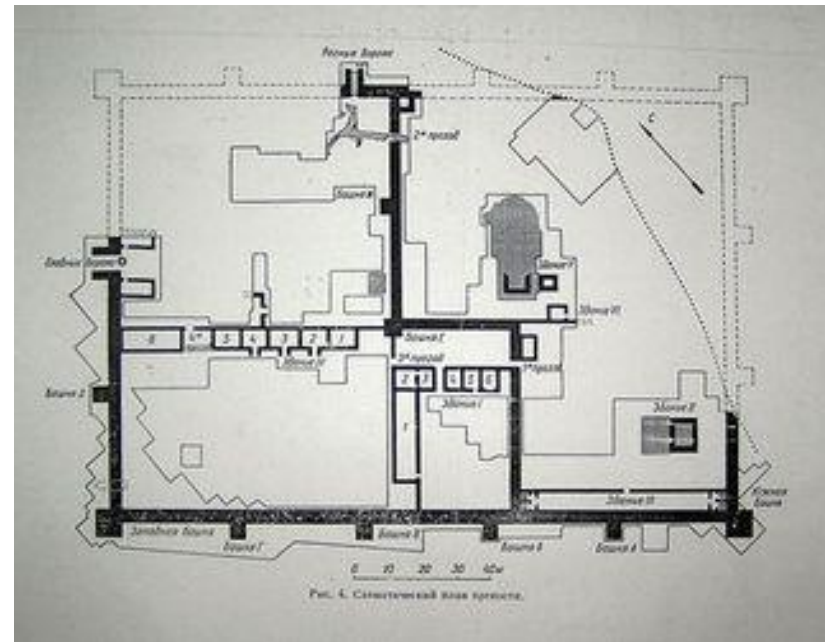

Obchodní stezky Varjagů

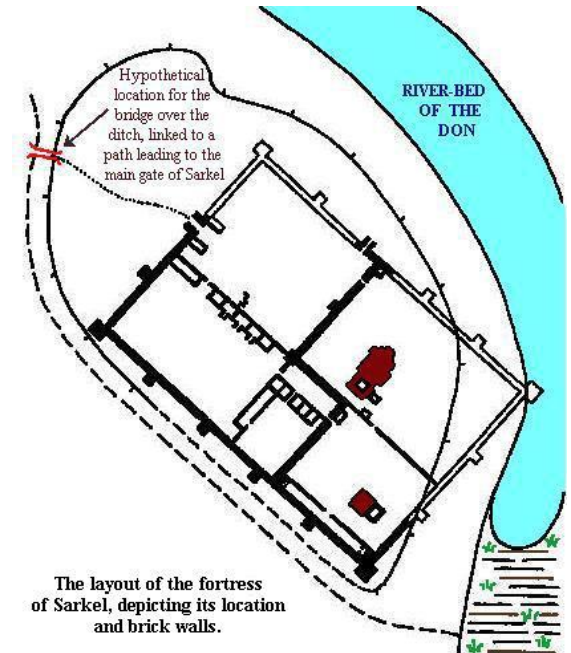
Chazarská říše

- Trvání: 661/678–1048
 - max. rozkvět 8.-9.st.
- Max: dolní Dněpr, Krym – Kaspické moře, SV Kavkaz
- Kočovný – polokočovný – usedlý turkický národ – kontrola obchodu mezi S Evropou v Orientem
- Centrum: pevnost Itil v deltě Volhy, pevnost Sarkel na dolním Donu
- Tzv. chazarská polemika – 861: účastníci: Konstantin Filozof, Metoděj, al-Farábi, ?
- 875–900: blokáde obchodu se stříbrem
- Boje s Kyjevskou Rusí:
 - Kníže Svjatoslav (962–972/973): dobytí pevnosti Sarkel (965), hl. města Itilu (969)
- Rozpad: útoky KR a svazu Pečeněhů

Sarkel

- „Bílý dům/Bílá pevnost“
- Rostovská oblast, L břeh dolního Donu – zničena Cimljanskou přehradou
- Stavba (sušené cihly, vápenec): 30tá léta 9. století – pomoc Byzance
- Kontrola obchodu po Volze a Donu – Hedvábná stezka
- 965: dobyto Kyjevskou Rusí (Svjatoslav I.)
- Lokalizace: Michail Artamonov: výzkum 1934-6, 1949-1951
- 194x134 m citadela; příkop, hradby a vlastní město
- 2009: revizní výzkum

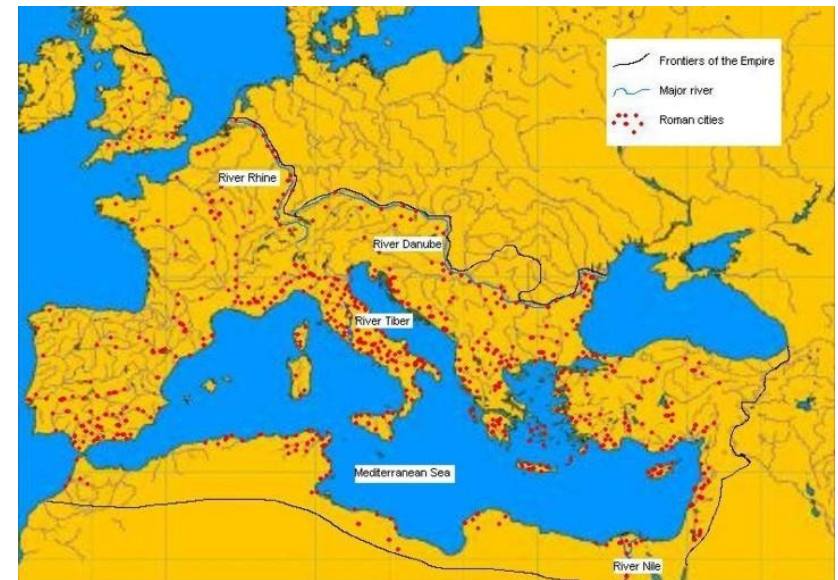

DĚDICTVÍ ANTICKÉHO SVĚTA – NÁMOŘNÍ OBCHOD VE STŘEDOMOŘÍ

Petra Maříková Vlčková

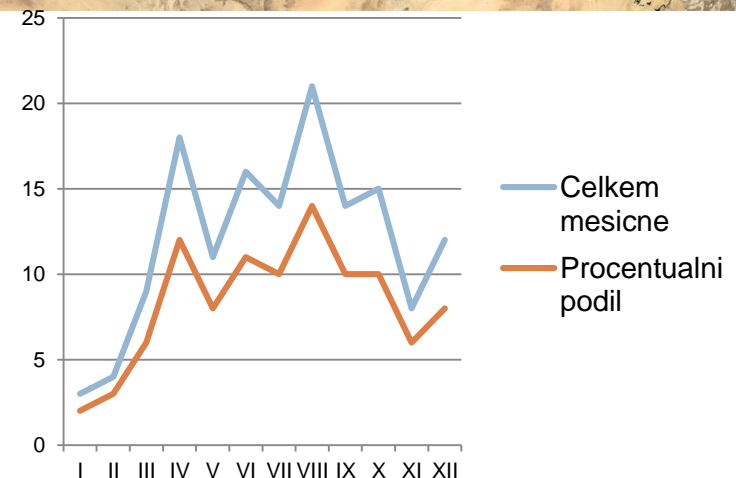
POZDNE ANTICKÉ STŘEDOMOŘÍ

- Význam Středozemního moře pro antickou civilizaci – usnadnění nadnárodní ekonomické specializace a integrace – politické a kulturní sjednocení celého regionu
- Základní faktory:
 - Vztah mezi námořní dopravou a obchodem
 - Vliv státní podpory námořní dopravy
 - Základní charakteristiky přístavů, lodí a jejich nákladů
- Změny pozdně antického obchodu – kulminují v 7. st a následně zrodily svět 8. st.

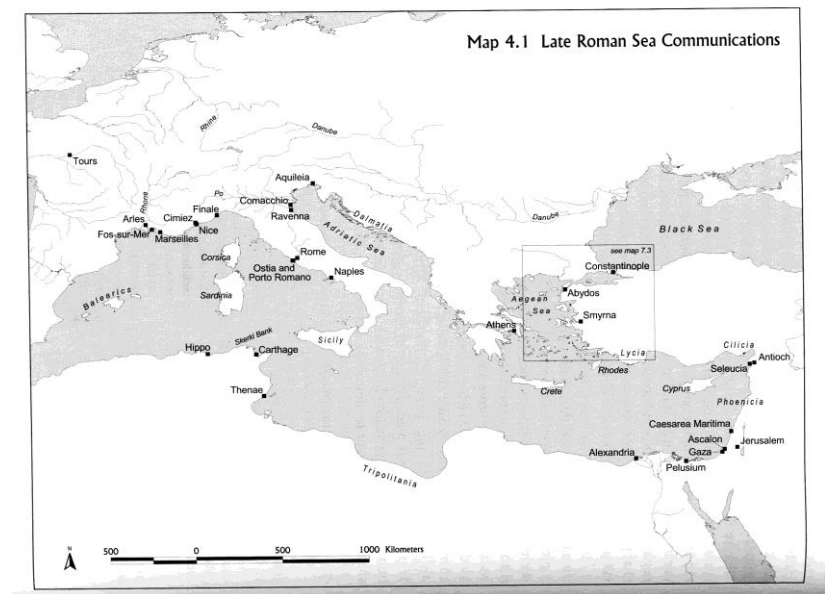
NÁMOŘNÍ DOPRAVA VE STŘEDOZEMNÍM MOŘI

- Námořní cesty – závislé na přírodním prostředí
 - Vzdušné proudy
 - Mořské proudy
 - Nepříznivé počasí
- ⇒ **Termíny:**
 - Nevhodné cestování: období viditelnosti Plejád: 10.11. – 10.03.
 - Riskantní cestování: po 14.09. a před 27.05.
 - Zcela bezpečné: 27.05. – 14.09.
- Sezónnost námořní dopravy: mnoho dopadů, např. mezinárodní vztahy nebo vojenské výboje
- Italské lodě: do Alexandrie připluly v VI. – VII. a odpluly v druhé polovině IX.

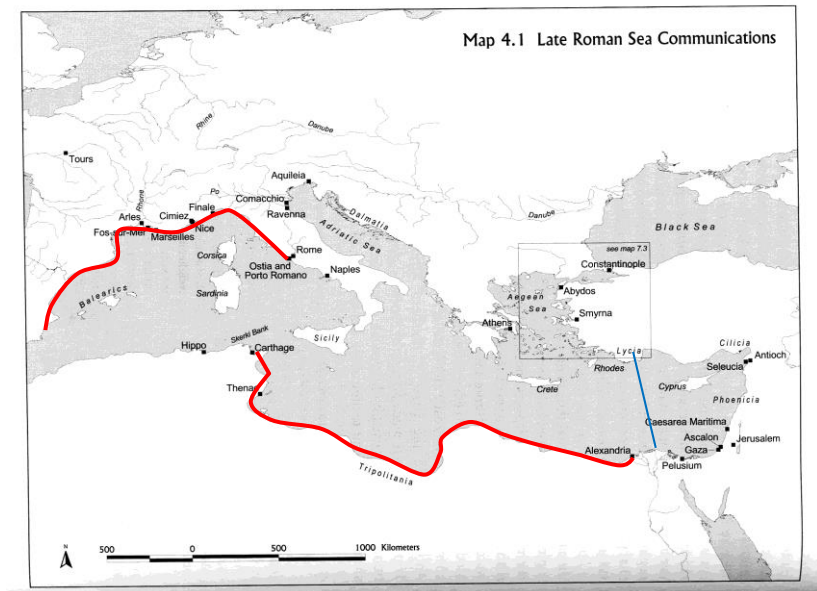
NÁMOŘNÍ TRANSPORT A OBCHOD V POZDNÍ ANTICE

- dominance: nevýdělečná přeprava státních zásob a vybraných dávek – obilí = velká část císařského loďstva
- Hlavní přístavy:
 - ▣ Kartágo a Alexandrie v Africe
 - ▣ Ostie a Portus Romanus pro Řím
 - ▣ Konstantinopol
 - ▣ Seleucie (přístav Antiochie) – V Středomoří
 - ▣ Caesarea: pro V Středomoří – příjezdy poutníků
- Státní podpora námořní dopravy – státem organizované korporace zámořských obchodníků – „rejdařů“ (*navicularii*)

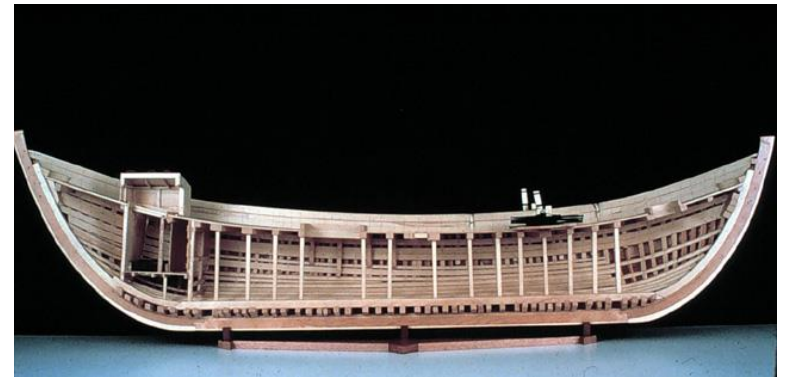
PŘÍSTAVY, LODĚ, KARGA

- Různá úroveň významnosti námořních tras ~ volba použitých typů lodí: od lodí s tonáží 250 tun, přes střední lodě (75–200 tun) po **menší** (pod 75 tun) – typické pro pozdní antiku
- Výzkum lodních vraků – velikosti lodí, skladba karga etc. (7. st.)
 - Saint Gervais B (41–49 tun)
 - Yassi Ada A (37–58 tun)
- Karga: obrovská variabilita ~ dnešnímu obchodu
 - Archeologicky postihnutelné: keramika, střešní tašky, kovové předměty a ruda, kameny, sklo, lampy etc.
 - Archeologicky nepostihnutelné: ?

VRAKY LODÍ U YASSI ADA

- Yassi Ada: ostrůvek u JZ pobřeží Turecka, poblíž ostrova Kos
- 3 vraky: 4. (B – Byzanc) a 7. (A – Byzanc) a 16. (C – Otomani) st.
 - A: délka 21m, výtlač 37–58 tun; potopení: krátce po 626;
 - B: délka 19m x šířka 8 m; 1100 amfor; potopení: 375-435

TRANSFORMACE POZDNE ANTICKÉ LODNÍ DOPRAVY

- V PA: postupný úbytek počtu lodí ~ úbytku obyvatelstva v Z Středomoří ? (alespoň od vlády Justiniána – vlna dýmějového moru)
- 4.-6. st: mizí *navicularii* v Z Středomoří
- Dominance východořímské říše v obchodu a dopravě: hlavní spojnice Kartágo – Konstantinopol (od počátku 7. st.) - s centrem v **Alexandrii**
- 6. st: dálkovému obchodu jednoznačně dominuje V Středomoří
- Vliv opakovaných vln dýmějového moru: od 5. do poloviny 8. st. – především obyvatelé přístavních měst
- Konec systému annon v Konstantinopoli: boje s Peršany – 617 AD dobývají Alexandrii a Kartágo není schopno pokrýt výpadek
- Definitivní konec: výboje Arabů – Alexandrie, Seleukia, Kartágo

SHRNUTÍ ZMĚN V DÁLKOVÉM OBCHODU V 7.ST.

- Změna 3 určujících parametrů:
 - ▣ Státní podpora
 - ▣ Domovské přístavy
 - ▣ Celkový počet lodí
- PA: státní transporty annon X soukromé obchodní lodě

NÁMOŘNÍ OBCHOD V RANÉM STŘEDOVĚKU

- Ambivalentní postoj:
 - Pozitivní: církev jako „lod“
 - Negativní: lichva, obchod, neřest, závist, obava z neznámého atd.
- Objem obchodu, monetární pohled, mezi Z-V: převažuje tok peněz na V, tj. jde o deficitní obchod
 - Luxus: koření, barviva, cukr, hedvábí, perly a drahé kamení
 - Nerostné zdroje: kamenec, potaš, bavlna, smola/asfalt/dehet
- Vliv písemných pramenů hagiografické provenience – vytváření ustálených topoi
- Technologický pokrok ve stavbě lodí – žebroví a kýl a pak opláštění – od 7. st.
- Lodě: válečné (dlouhé lodě - *dromón*) X obchodní (rychlé dopravní lodi - *dorkón*)
- Rychlost plavby: 30 – 100/120 km denně
- Sdružování do **konvojů** – především obchodníci
- Loďstva: válečný charakter – až několik tisíc lodí (písemné prameny narativního charakteru) X memoranda byzantského námořnictva: Císařské loďstvo sestávalo celkem z 187 lodí
- Velikosti lodí: neznáme – odpovídají PA a pozdně středověkým lodím

PŘÍSTAVY

- Několik PA přístavů zaniklo – Ostie, Kartágo
- Většina: pokračuje X různé fce a význam
- Velké množství lokálních přístavišť, kotvišť: archeologické nálezy, soudobé písemné prameny a pozdně středověké navigační texty
- Přístavy: obveselení (specializace) X známé svatyně s relikviemi (sv. Marek v Alexandrii)
- Nebezpečenství na cestách: piráti, požár, ztroskotání
- Rychlost plavby: 3.4 – 6.2 uzlů – těžko se odhaduje: cesta Konstantinopol – Kypr: 10 dní